

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Današnjem številki je zaradi preoblega gradiva priložena priloga. Vredništvo.

Kako se slovenski domoljubi za slovenskega kmeta potegujejo.

Poročali smo že, da so se tudi letos v državnem zboru potegovali naši slovenski poslanci za pravice Slovencev in glasovali za vse, kar koristi državi. K najodličnejšim slovenskim poslanecem prištevamo velikega slovenskega domoljuba g. dr. Vošnjaka. Ta se čez 20 let po Štajerskem in po Kranjskem, v Gradci, Ljubljani in na Dunaji poteguje za vse, kar bi Slovincem, zlasti kmetom pomagalo. Nikoli ne zamudi tudi doma nobene prilike, kjer je treba, besedo izpodbudljivo spregovoriti in dobri stvari postaviti se na čelo. Tudi letos se je v državnem zboru oglasil in tožil, kako se slabo kmetom godi, zlasti po Štajerskem, kjer so jim letos neizmerno davki narastli, davki cesarski, deželni, okrajni in občinski. Tožil je, da bi se morali vsi ti davki znižati, povišati pa samo davek na žganje; kajti ta škodljiva pijača se ceneje toči, kakor vino. Gosp. dr. Vošnjak premišljuje zlasti to vprašanje, kaj bi se storilo, da bi se kmetje ne mogli tako zeló

zadolžiti, da se jim posestvo prodá, in da morajo vzeti beraško palico in iti s trebuchom za kruhom. O tej zadevi je domoljubni gospod spisal letos v „Letopisu“ učenega slovenskega društva „Slovenske Matice“ v Ljubljani obširno razpravo, ki meri na to, da bi se med Slovenci odpravilo razkosovanje gruntov in naredili marveč iz kmetjskih gruntov tako imenovani „kmetjski domovi“, kateri se ne bi smeli prodajati na kose, torej tudi ne tako lahko zadolžiti. Kako bi se po postavni poti ustanovili ti „kmetjski domovi“, o tem bode se državni zbor kdaj posvetoval. G. dr. Vošnjak je obžaloval, da se to že letos ni storilo. — Kako je pa omenjeni gospod v „Letopisu“ stanje kmetov po širokem svetu opisal, naj razvidijo naši bralci iz sledečega:

Na Nemškem kmetje, zatirani od upnikov, izgublajo vse veselje do poljedelstva in še grunta nečejo več obdelovati. Samó na Bavarskem je bilo sodnijsko prodanih kmetij v treh letih 8549, med temi neobdelovanih 1705.

Koliko je bilo po vsi Nemčiji prodanih kmetij, ni znano. Izseljenci v Ameriko so večinoma nemški kmetje. Učenjak je izračunal, da se je leta 1881 izselilo 357.930 ljudi iz Nemčije v Ameriko.

V Švici so kmetje zagazili v take stiske,

Podlistek.

Nekdaj in sedaj. (Dalje.)

Veliko sem vam že povedal iz starih časov. Prepričali ste se pač, da je bilo nekdanje še huje, kakor se vam še zdaj godi. Ali slišim pa, ljubi moji kmetje in rokodelci, slišim vaše žene, ki po ženskej navadi strašno tožijo: nam se godi hudo, tako hudo, da huje ni mogoče. Prva mi pravi: mož je siten, neznosljiv, pijanec, moja nikoli ne veljá; druga govori: ko bi se ga mogla rešiti! jaz delam, on postopa, za plačilo sem zmerjana; tretja beseduje: za vsacega ima lepo besedo, le zame nikdar ne itd. itd.

Žené, da ne sedite vselej na rožicah, vam pač rad verjamem. Da imate marsikaj pretrpeti, da se vam tu in tam utrne siloma britka solza iz

očesa, vam rad verjamem — vsaj smo v solznej dolini — kdo pa nima križev in težav?

Toda je pa li bilo nekdanje boljše? Oj, stokrat in stokrat huje se je godilo ženam. Kaj pa je bila žena pred Kristusom? Dekla, sužinja — in nič družega. Mož je ž njo storil, kar je hotela bila je edino le pod njegovo postavo — druge ni bilo, ki bi bila zagovarjala njene pravice. Besede ni imela nobene v hiši, gospodar jo je živil, ali zapodil kakor mu drago. Ako mu ni bila po volji, proč ž njo in drugo si je vzel. Uboga reva je morala s trebuchom za kruhom. Kako drugače je pa sedaj! Če tudi nimate vsega, kakor bi si želele, vendar le pravi krščanska zapoved, da ste možu enake. On je sicer vaša glava, a vé ne peta njegova, marveč pomočnice. Lastnovoljno ne sme ravnati z vami; brani vas duhovska in deželna gospodska.

da so preobloženi z dolgovi. V bazeljskem kantonu so v poslednjih tridesetih letih skorej vse boljše in večje kmetije prešle v roko tamošnjih bogatinov, kateri obdržé prejšnje kmete kot najemnike. Na manjših, z dolgovi preobloženih kmetijah se lastniki vzdržujejo le z največjim trdom, postranskim delom in — stradanjem.

V Alzaciji in Lotaringi so kmetje sled oderuštva tako propali, da po celih vaseh viti jeden nima lastne živine, in da sploh vse kmetije ni kmetovo, ampak lastnina oderuškega upnika. Ker ubogi kmetovalec vidi, da pri najvztrajnejšem in najmarljivejšem delu ne more shajati in se muči le za upnika, zgodi se, da prostovoljno zapusti svojo hišo in zemljo, in da služi rajše drugod za hlapca ali voznika, kakor da bi v potu svojega obraza obdeloval polje v prid upniku, sam pa z rodbino trpel lakoto.

Na Avstrijsko-Ogerskem kmeti stan še ni tako silno propal, da bi se ne smelo upati na vzboljšanje njegovih denarstvenih razmer, dasi so številke o zadolženji na kmetih ogromne. Skrajni čas pa je, da se z odločnim delovanjem ohrani in krepča, kolikor je še ostalo zdravega na kmetih. V Avstriji, narastli so dolgovi na kmetijskih posestvih o poslednjih 10 letih za 488 milijonov goldinarjev. Od leta 1872 do 1881 je bilo eksekutivno prodanih 75.397 kmetij, za katere se je skupilo 152 milijonov goldinarjev vsled prenizke kupnine.

Dr. R. Meyer pripoveduje, da je blizu Velicega Varaždina na Ogerskem prišel v vas, katera je leta 1848. imela 137 hiš, leta 1867 do 70 in leta 1880 le še 35. Vinogradi v okolici so bili zapuščeni in s trnjem zaraščeni — nasledek židovskega oderuštva. Kmetije se razbijajo, ter na drobne kosce prodavajo, in tako se

uniči kmeti stan. Na Ogerskem pride kmalu tako daleč, da bo, kakor židovom obečajo preroki, vsak žid imel 10.000 krščanskih sužnjev.

Le dve, v novejšem času najkrepkeje razvijajoči se državi: Severna Amerika in Rusija namreč, kažeti povoljnejše kmetijske razmere: prva vsled svojih modrih postav, po katerih se kmetije ne smejo niti rušiti, niti zadolžiti, niti prodati imetka zemljišč, tako da posamezni kmet vživa zemljo mu podeljeno, zadolžiti je pa ne more. Zaradi tega ga tudi nikoli ne more kakor upnik pregnati iz podedovanega zemljišča.

Iz teh splošnih opazek torej razvidimo, da kmeti stan v starih evropskih državah čim delj časa, tem huje propada, da stopajo namesto velikih kmetij, na katerih bi živela vsaj po jedna rodbina ob poljedelstvu, ali pritlikave kmetije, prave beračije, ali pa zakladnice bogatinov.

Kaj je krivo tacemu silnemu propadu, smo že omenjali. V prvi vrsti so krive napačne misli njih, ki postave delajo, kateri so razmere na kmetih prirejali po isti meri, kakor za druge stanovne, ne da bi bili spoznali, da sta kmet in zemlja uže po naravi tesno zvezana. V drugi vrsti pa je tudi ostalim stanovom kmet le stvar, da jo izsesavajo in odirajo, namesto da bi skrbela za ohranitev in blagostanje kmetijskega stanú. Pozabili so, da jim kmet more donašati le tako dolgo zlatih jajc, dokler ima sam s čim živeti, in dokler ni slečen do nazega.

Tako piše dr. Vošnjak. Iz tega razvidite, bralci, da so možje na svetu, ki mislijo na kmeta. Pomagajte si pa tudi kmetje sami, da se vam ne bode tako godilo, kakor se godi mnogim po širokem svetu. Na vse strani bodite previdni, da se ohranite na svojem posestvu, pod svojo streho, na svojem domu. Gorje človeku, ki nima lastnega doma!

Praviš, moj mož je pijanec, je sitnež, hudobnež. Da so res nekteri, rad verjamem. Ali misli si žena, da bi ti imela ravno tega moža pred dva tisoč leti — kako bi bilo takrat? Zapodil bi te bil od hiše, vzel bi bil drugo, da jo tudi zapodi, ko se je naveliča! Mislím pa, da je pač bolje, nekoliko sitnosti potrpeti, da tudi še kaj hujšega prenašati, kakor kar tebi nič meni nič pod kap postavljenj biti! Kako bi se bila tresla pred njim še le takrat, ako že sedaj trepetiš, ko te vendar varuje vera in postava?!

Pa še nekaj. Ženske, pa brez zamere! ve se posebno rade skavsate in spopadete, ako vas je več v hiši. Sam vem, kako je bilo že tu ali tam, kjer je bila pri hiši ena ali več moževih sester, ali stara mati, ali kakova druga ženska. Bil je včasih boj in krik in sod, da se je ogenj delal; — človek si je ušesa zamašil, ko je mimo šel. Kako je bilo pa nekde? — Čudno! — mož

je imel po več žen, dve, tri, deset, tudi še več! In tako je še sedaj med Turki in drugod, kjer ni krščanske vere. Sedaj si pa misli, krščanska gospodinja, da bi bile razun tebe pri tvojem možu še tri, štiri druge. Mož bi imel morda vse ali vsaj katero raje kakor tebe. Bile bi tvoje tovaršice jezične, hude, sitne, nepotrpežljive, zbadljive, opravljive — kako bi bilo v hiši? Strah in groza me je povedati: — rečem samo, bil bi živ pekel! Tudi tebi krščanska žena je sedaj stokrat boljše, akoravno imaš marsikaj trpeti, kakor je bilo ženam v starih časih.

Ljubeče matere, ve se grozno bojite vojske, strahu trepečete, ako čujete: vojska bode, pa imate sina pri vojakah. Uže si ga mislite ranjenega, zdihujočega v nepopisljivih bolečinah — in prav imate deloma — vojska je res huda reč. Vendar pa vam bom prihodnjič pokazal, da je tudi ta bila nekda veliko strašnejša, kakor pa je dandanes.